

VAFFELHJARTE

Målgruppe: 3.- 6. trinn

Tid: 60 minutt

1-2 Lærarar / lærar + assistent: Det er ein føremon å vere to vaksne. Del leiaroppgåvene mellom dykk. *Vaffelhjarte* kan òg fungere med éin lærar.

Aktuelle fag: Norsk

Læringsutbytte for elevane:

Elevane får oppleve, utforske og formidle tekst frå boka *Vaffelhjarte* gjennom kreative uttrykk som dramaformane improvisasjon, mime, frysibile og dramatisering. Dei les og arbeidar praktisk med nynorske tekstar, og utforskar og formidlar tekstane gjennom å opptre i roller på varierte måtar. Saman med heile klassa og lærarane undersøker dei situasjonar gjennom spel.

Undervisningsforlaup av:

Katrine Heggstad, Kari Mjaaland Heggstad og Stig A. Eriksson i samarbeid med redaksjonen.

Læringsressurs:

Vaffelhjarte er en del av Drama- og teaterpedagogenes digitale læringsressurs med opplæringsfilmer: <https://dramaogteater.no/laeringsressurs/>

Læringsressursen er produsert med midler fra Utdanningsdirektoratet.

Redaksjon Drama- og teaterpedagogenes læringsressurs: Kari Strand, Ingvild Margrethe Birkeland og Barbro Børli Løkken.

Utstyr:

- Eit stort hjarte (sjå nedanfor)
- Eit grytelokk og ein gaffel
- Musikk: "Bestevenn" av Odd Nordstoga
- Högtalar
- Avspelar
- To strikkeluer (til Trille og Lena)
- Tekstutdrag til del 6. Utskrifter til gruppearbeid (sjå materiell)
- Teksten til songen "Bestevenn" (steg 8)
- Eventuelt klasesett av *Vaffelhjarte* (valfritt om elevane skal lese boka individuelt)
- Lydbokversjon av *Vaffelhjarte* og avspelingsmøglegheit for gruppearbeid (t.d. iPad)

Eit stort hjarte som "scenografi" kan anten teiknast opp med kritt i klasserommet eller lagast av ein rull med brunt kraftpapir (om lag 1 meter brei): Klipp opp 4 lengder (om lag 4 meter). Teipe dei 4 lengdene saman til eit kvadrat, teikne eit digert hjarte og klipp det ut. Me laga ei mjuk utgåve av hjartet av badematter, som blei teipa saman på baksida før hjartet blei klipt ut.

Undervisningsforlaupet steg for steg

1. Opning: Samtale om HJARTE

Eit stort hjarte (sjå utstyr) er plassert i midten av rommet (stolar og bord er stabla opp langs ein av veggane). Læraren inviterer barna til å setje seg rundt hjartekanten.

Læraren spør:

Kva er det me sit rundt? Kva tenkjer de når de ser det? Kor stort er hjartet? Er dette vanleg storleik og farge på eit hjarte? Kor mange er det plass til inni hjartet? Me prøver. Korleis kjenst det når alle er i hjartet? Kva om hjartet var mindre? Kor mange ville det då vere plass til? Kva veit de om hjarte? Kva skjer om hjartet går i bitar/brest? Kor er hjartet plassert på menneskekroppen? Korleis er hjartet i menneskekroppen? Finns det andre hjarte?

Gjennom eit stort hjarte og samtale rundt det konkrete hjartet, får du introdusert noko av tematikken i boka. Du ber barna setje seg på utkanten av hjartet igjen og går i rolle som Trille som fortel.

2. Introduksjon til Vaffelhjarte

Om metoden lærar-i-rolle

I dette undervisningsforlaupet skal du blant anna nytte dramametoden lærar-i-rolle (som Trille og Lena) i kollektivt samspel med elevane. Begge lærarane tek på seg ei rolle. Er det éin lærar, vekslar du mellom dei to rollene eller du bryt spelet og fortel om Lena/Trille. Metoden lærar-i-rolle vert nytta for å strukturere og leie spelet/situasjonen og kan samstundes støtte og utfordre elevane gjennom spel. Tenk det som ein strukturert leik knyta til temaet de forskar ut saman.

Instruksjon

Vis boka og fortel at de no skal arbeide med boka *Vaffelhjarte*. (Boka er utgjeven av Det Norske Samlaget. Vi viser til sidetal i 2. utgåve, 2011). De skal lese litt, gå i roller og snakke om boka. Forklar til elevane at læraren(e) og nokre gonger vil vere i rolle, og at elevane skal spele med. Sei at du vil starte med å fortelje litt i rolle som Trille.

Lærer-i-rolle som Trille fortel

Ta på deg ei lue, gå inn i det store hjartet og fortel:

(Tekstutdrag venter på avklaring med Samlaget om rettigheter, derfor denne beskjeden om å bygge ut fortellingen selv)

«*Hei. Eg heiter Trille og er 9 år...*

- Bygg ut fortellingen om kven du er på 4-5 linjer hentet fra (Parr, s.17).
- Fortel at du går i same klasse som Lena, og at Lena er den einaste jenta (Parr, s. 11).
- *Fortell om hvor du og Lena bor, og hvem dere bor sammen med* ((Parr, s.13)
- Fortell avsnittet om at du funderer på hva som ville skjedd om Lena falt ned uten at det lå en madrass der (Parr, s.11-12).

3. Kva Trille og Lena leikar om sommaren og vinteren

Du går i rolle som Lena (som liker å finne på ting og liker å vere leiar. Ho kan vere ganske "streng" og litt påståeleg). Lena går inn i hjartet og seier til dømes: *Eg trur ikkje de kan stå på ein fot!... Få sjå då!* Slik får ho med seg barna i leiken som følgjer. Ho seier at ho har eit grytelokk og ein gaffel og at kvar gong ho "plingar" på grytelokket så skal dei starte "leiken", og kvar gong ho "plingar" igjen så skal dei fryse til is – og at det er ho som bestemmer. Samtidig er ho (læraren) aksepterande når det kjem idear.

Dei yngste elevane: Her kan Lena seie kva ho og Trille plar leike i sommartida (til dømes: bade med symjing, sprute vatn, hoppe, hinke, klatre, balansere) og i vintertida (til dømes ake, gå på ski, lage snømann. For kvar leik Lena fortel om, leikar ungane to og to eller fleire saman – med frys mellom kvar nye leik.

Dei eldste elevane: Her kan Lena spørje om ungane kan gjette kva ho og Trille leikar om vinteren, våren, sommaren og hausten; her kan ein òg leggje inn balansering mellom årstidene – og setje på "Bestevenn"-musikken. Denne leiken kan òg strukturerast gjennom "grytelokk-pling" og "frys" – og går føre seg utanfor hjartet, men her er det elevane som kjem med forslaga. Om nokon seier "gå på skeiser", ler Lena og kan seie: JA!! Det gjer me! Me går framover og bakover, snurrar rundt og så dett me.... "grytelokk-pling" – alle går på isen....

4. Lena treng ein pappa

Lærar ber elevane setje seg langs kanten av hjarteforma.

Lærer-i-rolle som Lena

Ta på Lena-lua og inviter barna til samtale der du er i rolle som Lena:

Eg treng ein pappa, slik Trille har. Eg veit ikkje heilt kva dei brukas til, men det verkar fint. Eg likar ikkje snakke om det, men far min forsvann før eg vart fødd. Så er det nokon som veit kva ein kan bruka ein pappa til?

Om du ikkje får nokon respons på spørsmålet, kan du fortsetje med: *Eg spurde Trille. Han verka heller ikkje som han visste så mykje kva ein pappa kan brukas til. Men han sa at faren byggjer mykje. Han byggjer murar som eg og Trille balanserer på...*

Samtalens er open, finn på spørsmål og oppfølgingsspørsmål undervegs. Læraren i rolle som Lena undrar seg saman med barna.

(Denne bolken er laga som en refleksjon rundt kapitelet «Pappa ønskes» i Parr, s. 42-52).

Overgang

Etter samtalen, seier Lena (lærer-i-rolle) som ein overgang til del 5. Ferjeturen:

Trille sin pappa er snill, men nokon gonger blir han knall raud og sinna når Trille og eg finn på ting som går litt over styr, men det går fort over om ein berre er litt lur då. Høyr om då vi tok ferga til byen for å skaffe oss ein fotball.

5. Ferjeturen

Instruksjon (lærar ute av rolle)

Lærar fortel litt frå kapitelet «Glade jul midt på sommaren» (Parr, s.74-85):
Sett sammen en kort fortelling med tekst hentet direkte fra kapitlet.

(Tekstutdrag venter på avklaring med Samlaget om rettigheter, derfor denne beskjeden om å velge ut tekst du skal fortelle, slik at det passer med oppgaven som følger etterpå).

Lærar instruerer elevane. Dei skal no mime kva som skjer vidare etter instruks frå lærar (a-d). Forklar at du skal fortelje kva som hender og kven som skal mime dei ulike hendingane. Forklar at når dei mimar, skal dei ikkje snakke med ord.

a. Lena og Trille stiller seg opp med blokkfløyta

Lærar vel to elevar som skal stille seg opp og mime at dei spelar på blokkfløyte. Vel ut to andre som skal være Magnus og Hassan som ser litt overraska ut når Lena og Trille spelar «Glade jul» midt på sommaren. Resten av klassa skal stille opp som om dei er publikum som ser på. Nokon av dei kan mime at dei gir pengar i ein kopp. Du fortel: *Lena og Trille tente raskt masse pengar, dei gjekk til ein sportsbutikk for å kjøpe ein fotball, men mangla 42 kr. No stilte dei seg opp utanfor butikken for å spele...*

b. Lena og Trille får kjeft av butikkeigaren i sportsbutikken

Lærar vel ut ein elev som er butikkeigar. Mens Lena og Trille spelar i veg, kjem butikkeigaren ut av butikken og mimar at han kjeftar. Fortel vidare kva som skjer: *Butikkeigaren vil ha vekk Lena og Trille fordi dei kan skremme kundane, men Lena og Trille berre held fram med å spele blokkfløyte. Då hentar butikkeigaren fotballen og lar dei kjøpe den for dei pengane dei har, sjølv om det ikkje er nok.* (Butikkeigar, Trille og Lena mimar).

c. Lena og Trille har gløymd tida

Fortel vidare: *Akkurat da dei får kjøpe fotballen, oppdagar dei at dei har gløymt tida. Dei spring til ferga.* (Lena, Trille og butikkeigaren mimar).

d. På fferga møter dei pappaen til Trille. Han er sinna

Du hentar inn enda ein, som no mimar pappaen. Fortel vidare: *På fferga møter dei pappaen til Trille. Han er sinna. Men Lena viser fotballen, ein proffball. Då blir pappaen kry, vil prøve fotballen...med billettveske og tresko. Han vil trikse og plutselig flyg både skoen og fotballen på sjøen.* (Pappaen, Trille og Lena mimar).

(Mimesekvensar frå kapitelet «Glade jul midt på sommaren» i Parr, s. 74-85).

6. Frysbilete-serie

Elevane får no bli meir kjend med handlinga i boka. Dei skal arbeide i grupper med utdrag frå kvar sitt kapittel. Gruppene skal lage ein serie frysbilete frå sitt kapittel.

Instruksjon

Del klassen i fem grupper. Plasser gruppene slik at dei får kvar sitt arbeidsområde i ein sirkel. Alle gruppene får tekstutdrag, som du veljer ut frå fem kapittel i *Vaffelhjarte* (sjå Tillegg til steg 6.frysbilete-serie). Tekstutdrag venter på avklaring med Samlaget om rettigheter, derfor denne beskjeden om å sjølv velge ut tekst elevene skal få utlevert). Gruppa les gjennom tekstudraget. Dei fordel rollar før dei lagar sin frysbilete-serie (sjå Ny instruksjon). Når dei skal vise for kvarandre etterpå, kan dei vise frå arbeidsstaden sin, og alle vil sjå kvarandre (sjå 7. visning av frysbilete-serien).

Gruppe 1: Sauesanking og helikoptertur (Parr, s.105-113)

Gruppe 2: Akebrettsmell med dobbel hjernerystelse og ei flygande høne (Parr, s.145-155)

Gruppe 3: Lena og eg leikar andre verdskrig (Parr, s.171-178)

Gruppe 4: Å sløkke ei heks (Parr, s.17-28)

Gruppe 5: Brannen (Parr, s.179-186)

Ny instruksjon

Gruppa skal lage tre frysbleta i ein serie, som viser kva som skjer i kapittelet dei har fått utdelt. Elevane skal starte med å snakke om kva dei tre frysbleta skal vise, og så lage serien med tre frysbleta. Dei kan være menneske, dyr, ting - som dei skal forme med kroppane ut i frå kva som trengs i biletta.

Gruppene får 5 minutt til å skape frysbildeserien. Dei kan tenke at det er som ein teikneseriestripe. Du ber elevane om å komme seg fort ut på golvet for å arbeide, prøve ut løysningar. Det vil seie at dei skal "tenkje" med kroppane og uttrykkje det som skjer i biletet fysisk når dei kjapt har snakka saman om kva som skal skje på biletet dei skal vise. Til dømes kan ein på gruppa stiller seg i frysposisjon. Dei andre i gruppa går etter tur inn i biletet. Lærar går rundt og rettleiar gruppene.

Vising av frysbilete-serien

Dei fem gruppene er plasserte i ein stor sirkel, der dei har arbeidd med frysblete-seriane. Om gruppene har arbeidd i andre rom, kan du no samle dei i ein stor sirkel med eitt område til kvar gruppe før visinga. Be gruppe 1 om å gjere seg klare. Dei andre blir sittande, og vender seg slik at dei kan sjå gruppe 1. Gruppe 1 viser frysblete-serien. Les den korte tekstbolken elevane fekk som utgangspunkt mens elevane viser frysbleta. Alle gruppene viser etter tur.

7. Skrive-i-rolle som Lena eller Trille

Instruksjon

No skal alle vere i rolle som Lena eller Trille, dei vel sjølve kva rolle dei vil ha. Etter ein ferie får Lena og Trille i oppgåve å skrive om eit minne frå ferien. Det kan vere det mest morosame eller det som var skumlast av alt som skjedde i ferien. Dei skal skrive ½-1 side om ferieminnet. Dei kan skrive om noko av det som skjedde i frysblete-serien eller finne på noko helt anna.

8. Bestevenn - rolleintervju med Trille og Lena

Lærar fortel (i rolle som Trille)

Fortel ein sekvens som du fortalte i introduksjonen i punkt 2. Bruk Trille-lua for å vise at du er i rolle: «tekst kommer etter avklaring med forlaget».

Instruksjon

Del elevane inn i par, den eine skal vere Trille og den andre Lena. Dei set seg to og to rundt hjarteforma. Dei skal intervju kvarandre i to minutt kvar, finne på fleire spørsmål. Den som er i rolle skal svare som Lena eller Trille. Du tar tida og seier "bytt" etter to minutt.

- 1: Trille skal få nokre spørsmål om korleis det er å ville vere bestevenn med Lena.
- 2: Lena skal få nokre spørsmål om kva som er årsaka til at ho aldri har sagt at Trille er ein bestevenn.

Samtale om "bestevenn" med heile gruppa i "hjartet"

- Kvifor tør ikkje Trille spørje Lena om dei er bestevenner? Kva slags råd ville klassen gitt til Trille?
- Rund gjerne av med ein refleksjon om kor ulikt folk tenkjer om kva ein bestevenn kan vere.
- Nokre har fleire gode venner utan å kalle dei bestevenner. Det viktigaste er å finne ein eller fleire ein kan finne på ting saman med.
- Avslutt enten med å spele av songen "Bestevenn" eller syng den i lag. Du kan vise songteksten på smartavla, bruk gjerne Odd Norstoga som støtte og stemningsskapar om de ikkje kjenner songen godt frå før. Songtekst (sjå tillegg til del 8)

9. Moglege vegar for vidare arbeid - Lese *Vaffelhjarte*

Dette undervisningsforlaupet kan nyttast som eit førebuande arbeid til å lese boka, eller i etterkant av å ha lese boka. Vert det nytta som førebuande arbeid, så kan ei fin avrunding vere å dele ut boka/gje tilgang på lydbok eller lese saman i klassen.

MATERIELL

Tekstutdrag til steg 6. Frysomite-serie

Velg ut tekst utdrag frå fem kapittel i *Vaffelhjarte* av Maria Parr. Boka er utgjeven av Det Norske Samlaget. Sidetal viser til 2. utgåve, 2011.
Ca 10-20 linjer per oppgave.

(Tekstutdrag venter på avklaring med Samlaget om rettigheter, derfor denne beskjeden om å velge ut teksten skal få utlevert)

Gruppe 1: Sauesanking og helikoptertur (s.109-111)

Gruppe 2: Akebrettsmell med dobbel hjerneristing og ei flygande høne (s.154-155)

Gruppe 3: Lena og eg leikar andre verdskrig (s.176-178)

Gruppe 4: Å sløkke ei heks (s. 25-26)

Gruppe 5: Brannen (s.183-184)